

MISIR RAPORU 2020

ÖZET

- Mısırdaki dünya verimlerinin çok üzerinde verimler elde etmemize rağmen, üretimimiz tüketimimizi karşılayamamaktadır. Dünya mısır verimi ortalaması 580 kg/da iken, Türkiye verim ortalaması 700-1000 kg/da aralığında değişmektedir.
- 1961 yılında 705.000 hektar alanda üretilen mısır, 2001/02 sezonunda 550.000 hektara düşmüş, 2015/16 sezonunda 688.170 hektara çıkmış, 2018/19 sezonunda ise 591.900 hektara düşmüş olup, mısır üretimimiz 6 milyon ton civarındadır. Türkiye'nin dünyadaki mısır üretimdeki yeri, %0.32 ile %0.60 oranında değişmektedir.
- Mısırdaki "arz (kullanım)", 2001/02 sezonunda 3.374.987 tondan 2018/19 sezonunda 9.211.366 tona çıkmıştır. "Yurt içi kullanım" ise, sürekli artarak 7.866.233 tona ulaşmıştır.
- Ülkemizde piyasaya sunulan mısırın %75' i yem sektöründe kullanılmakta olup, en yüksek pay kanatlı sektöre aittir. Kalan % 20'lik bölümü nişasta-glikoz sanayinde, % 5'i ise endüstride, yağ üretiminde ve tohumluk olarak kullanılmaktadır.
- Mısır üretiminde son yıllarda görülen belirgin artışta; yüksek verimli melez çeşitlerin üretime alınması, yetiştirme tekniği uygulamalarındaki olumlu gelişmeler, tane ve silajlık mısırın destekleme kapsamına alınması etkili olmuştur.
- Son 10 yılda mazottaki fiyat artışı %216, ure gübrede %292, DAP gübrede %262, 20:20:0 kompoze gübrede %277 olurken, mısır fiyatlarında artış %185 olmuş, mısır üreticisi yoksullaşmıştır.
- Mısırdaki kendi kendimize yeterli bir ülke olmayıp, yumurta ve kanatlı üretimi ile büyükbaş hayvan sayısındaki artışa paralel yem hammaddesi talebindeki artışın da etkisiyle mısırdaki "dışalımci ülke" konumundayız.
- Dünyada 2019 yılında 1.109 milyon ton mısır üretimi yapılmış olup en büyük ihracatçı ülke olan ABD, mısır tüketiminde %27'lik bir paya sahiptir.
- Türkiye 2018/2019 pazarlama sezonunda 438.015 \$ değerindeki 2,1 milyon ton ithalat ile dünya sıralamasında %1,18'lik pay ile 23. sıradadır.
- Mısır dışalımını dane mısır ile sınırlı olmayıp, mısırın işlenmesi sonucu ortaya çıkan mısır nişastasının atığı olan mısır grizi ve DDGS kimi yan ürünler de küspe ve kepek yerine yem sanayinde kullanılmak üzere ithal edilmektedir.
- 2020 yılı ve sonrası için mısır stoklarımız yeterli değildir.
- Ülke ve bölgeler düzeyinde yapılması gereken "tarımsal üretim planlaması"nda, kullanım alanları, ihtiyaç, tüketim, dış ticaret gibi verilerine dayalı gerçekçi öngörülerle mısır için üretim alanı ve ürün miktarı belirlenmelidir.
- Dünyada etkili olan Covid-19 salgını nedeniyle ülkelerin sınırları kapatıp, dış ticaret hacmini daraltıp korumacılık önlemlerini artırdığı günümüzde ülkemizde derhal planlı bir şekilde yerli mısır üretimi artırılmalıdır.
- Destekler artırılmalı ve zamanında ödenmeli, mazot dahil temel girdi maliyetleri düşürülmeli, çiftçi borçları yapılandırılmalı ve faizler silinmeli, tohumda tamamen dışarıya bağımlılık azaltılmak için ar-ge yatırımları artırılarak yerli çeşitler ıslah edilmeli ve yeterli miktarda üretilmelidir.
- Gerek ekim alanı, gerekse birim alandan elde edilen verim artırılarak GDO'lu mısır dışalımını engellenmelidir.

- TMO, 2020 yılı için şimdiden alım garantili ürün fiyatı açıklamalı, gerekli ödemeleri zamanında yapabilecek hazırlıklarını tamamlamalıdır.

Ülkemizde, bugünlerde başta Çukurova bölgesi olmak üzere, mısır ekimi zamanı. Yüksek girdi maliyetleri ve yetersiz desteklerle zaten zor koşullarda üretmeye çalışan çiftçilerimizin, Covid-19 salgınının da etkisiyle üretim koşulları iyice zorlaştı. Mısırdaki dünya verimlerinin çok üzerinde verimler elde etmemize rağmen, üretimimiz tüketimimizi karşılayamamakta. Mısırdaki kendi kendimize yeterli bir ülke olmayıp, “dışalımcı bir ülke” konumundayız. 2020 yılı ve sonrası için mısır stoklarımız da yeterli değil. Üreticilerimizin gerekli sağlık önlemlerini alarak, mısır üretimine devam edebilmesi için öncelikle ekim ve hasat zamanında önünü görebilmesi çok önemli. Bu da, gerçekçi kamucu tarım politikaları ve zamanında ödenecek somut desteklerle mümkün.

Sıcak iklim tahılları arasında yer alan mısır; insan gıdası, hayvan yemi ve endüstri hammaddesi olarak kullanılan bir bitkidir. Ayrıca sap ve yaprakları hayvan yemi olarak değerlendirilmekte, kâğıt yapımı ve küçük çapta hasır el işleri yapımında da kullanılmaktadır. Çerezlik olarak da tüketilen mısırın yem, yağ, tatlandırıcı sektörü, biyoyakıt-biyoetanol üretiminde kullanımı da son yıllarda artmaktadır.

Tablo 1. En Fazla Üretim Yapılan Bazı İllerin Mısır Üretim Miktarları (ton)

İLLER	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Adana	915.284	1.005.651	1.015.428	1.086.606	1.036.130	842.697	717.802
Konya	353.552	382.099	558.190	638.300	621.884	1.104.538	1.345.064
Mardin	513.639	569.153	724.032	547.740	517.474	482.900	421.130
Şanlıurfa	732.125	581.560	687.598	547.715	422.950	219.384	354.710
Karaman	132.650	151.140	194.817	237.090	258.313	308.201	346.464
Sakarya	350.974	343.988	316.567	302.723	316.283	299.397	313.883
Osmaniye	326.705	360.346	341.996	386.052	381.604	359.761	305.887
Manisa	331.092	364.339	330.197	353.449	319.117	275.330	259.359
Diyarbakır	208.363	229.201	328.019	352.921	290.667	217.773	229.295
K. Maraş	291.572	263.199	244.338	210.098	177.311	156.772	202.223
Eskişehir	12.152	15.638	18.955	32.488	68.124	122.318	194.367
Denizli	70.339	77.948	70.181	90.160	65.674	99.566	161.955
Bursa	124.190	134.324	145.576	141.698	139.726	137.479	138.093
Mersin	216.533	235.639	200.260	220.547	200.787	153.107	91.764
İzmir	211.811	208.323	189.848	197.798	173.336	95.148	87.689
Hatay	213.598	183.898	208.605	199.360	98.718	80.547	72.710
Aydın	188.833	174.575	147.666	113.427	66.657	53.692	56.475
Samsun	81.209	76.099	68.983	73.244	74.945	54.300	50.090
Ankara	3.877	7.381	6.453	6.559	7.444	11.536	33.397
Kırklareli	51.691	37.306	31.060	29.168	23.811	25.532	25.844
Balıkesir	22.801	22.326	21.531	22.654	21.257	17.438	15.021
Türkiye	5.900.000	5.950.000	6.400.000	6.400.000	5.900.000	5.700.000	6.000.000

Kaynak: TÜİK

Ülkemizde tahıllar içerisinde buğday ve arpadan sonra en geniş ekim alanına sahip olan mısır, ana ürün ve ikinci ürün olarak üretilmektedir. Mısır; ağırlıklı olarak Adana, Konya, Karaman, Sakarya, Osmaniye, Manisa, Diyarbakır, Kahramanmaraş,

Eskişehir, Denizli, Bursa, Mersin, İzmir, Hatay, Aydın, Samsun ve Balıkesir’de birinci ürün olarak; en fazla Şanlıurfa ve Mardin illerinde ise ikinci ürün olarak üretilmektedir (Tablo 1).

Birinci ürün mısır ekimi öncelikle Çukurova’da Şubat ortalarında başlayıp Mart sonunda tamamlanmakta, diğer illerimizde ise Nisan başında başlamaktadır. İkinci ürün mısır ekimi ise hububat hasadından sonra Haziran-Temmuz aylarında yapılmaktadır. Birinci ürün, hasada paralel olarak Ağustos ayında; ikinci ürün ise Ekim-Kasım ayında piyasaya sunulmaktadır.

Son yıllarda özellikle Akdeniz Bölgesi’nde Adana başta olmak üzere, Ege Bölgesi’nde Denizli hariç diğer illerde ikinci ürün tane mısır ekilişi büyük oranda azalmıştır. Azalışın başlıca nedenleri; koçan ve sap kurdu zararlılarının artışı, hasadın yağışlı dönemlere sarkması sonucu tanelerdeki nemin düşmemesi, hasadın kış aylarına kadar uzaması ve su kaynaklarının aşırı kullanımınıdır.

Mısır ile ekim nöbetine giren pamuk, buğday ve yağ bitkilerine verilen destekler ve fiyatlardaki değişimler nedeniyle üretim yapılan illerin mısır ekim alanlarında yıllara göre dalgalanmalar görülmektedir. 2000’li yılların başında 2.300.000 ton olan üretimin son yıllardaki belirgin artışında; yüksek verimli melez çeşitlerin üretime alınması, yetiştirme tekniği uygulamalarındaki olumlu gelişmeler, tane ve silajlık mısırın destekleme kapsamına alınması ve mısır ekilişlerinin Akdeniz, Ege, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgeleri’nde yaygınlaşmasının önemli payı vardır.

Ülkemizdeki nüfus artış hızı, hayvan sayısındaki artış ve artan gereksinimlere karşın mısır üretiminin son yıllarda 6.000.000 ton düzeylerinde sabit kalması ise bir sorun alanıdır. Mısır için uygun ve geniş arazilere sahip alanlarda sulama yatırımlarının hızlandırılması, mısır ekilişini artıracak gibi, ekim nöbeti uygulamaları sonucu yağ bitkileri ekiliş ve üretimleri de artacaktır.

Ülkemizde piyasaya sunulan mısırın %75’i yem sektöründe kullanılmakta olup, en yüksek pay kanatlı sektörüne aittir. Kalan %20’lik bölümü nişasta-glikoz sanayinde, %5’i ise endüstride, yağ üretiminde ve tohumluk olarak kullanılmaktadır.

Mısır desteklemeleri 2019 yılı için; fark ödemesi desteği 3 krş/kg, mazot desteği 25 TL/da, gübre desteği 4 TL/da ve toprak analizi desteği 40 TL/analiz başı şeklinde uygulanmaktadır.

Bazı tarımsal girdi fiyatları ve mısır ortalama satış fiyatı yıllara göre Tablo 2’de verilmiştir. Yıllardır döviz artışının da etkisiyle girdi maliyetleri artmakta, mısır üreticisinin geliri oransal olarak azalmaktadır.

Tablo 2: Bazı Tarımsal Girdi Fiyatları ve Mısır Ortalama Satış Fiyatı

Girdi	2003	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Mazot (TL/litre)	1,09	1,95	2,97	3,86	3,84	4,70	5,80	6,43
Üre (TL/kg)	0,34	0,46	0,69	1,18	0,94	1,16	1,66	2,02
DAP (TL/kg)	0,43	0,5	1,01	1,83	1,34	1,54	2,38	2,65
20.20.0 (TL/kg)	0,31	0,41	0,68	1,26	0,97	1,09	1,59	1,89

Mısır Ortalama Satış Fiyatı (TL/kg)	...	...	0,55	0,66	0,67	0,74	0,84	1,02

Kaynak: TOB, Akaryakıt istasyonları (Petrol Ofisi, Opet), 30 İl Ort., Bayi Fiyatları

Tablo 2’de görüleceği gibi; son 10 yılda mazottaki fiyat artışı %216, gübrelerden ürede %292, DAP’ta %262, 20:20:0 kompoze gübrede %277 olurken, mısır fiyatındaki artış %185’te kalmıştır. Bu da gösteriyor ki, son yıllarda mısır üreticisinin geliri düşmüş ve dolayısıyla yoksullaşmıştır.

Dünyada ve ülkemizde mısır fiyatlarını; ekim yapılan alan miktarı, rekolte ve hava koşulları etkilemektedir. Rekoltenin beklentilerin altında kalma ihtimali fiyatı yukarı çekerken, fazla olması ise fiyatları aşağı çekmektedir.

Dünya genelinde 2015 ila 2020 sezonuna ait son 5 yıllık mısır verileri incelendiğinde; üretim alanlarında %2, üretim miktarında %9, tüketim miktarında %13 ve başlangıç stoklarında %14’lük bir artış görülmektedir. Ancak küresel iklim değişikliğine bağlı olarak 2018/2019 pazarlama sezonuna kıyasla 2019/2020 pazarlama sezonunda dünya mısır veriminde ve üretiminde %2’lik bir azalma beklenmektedir.

Türkiye’nin dünyadaki mısır üretimdeki yeri %0.32 ile %0.60 oranında değişmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı 2020 yılı verilerine göre; dünyada 2018/19 pazarlama sezonunda 37,5 milyar \$ değerinde 163 milyon ton mısır ithalatı ve 34 milyar \$ değerinde 180 milyon ton mısır ihracatı gerçekleşmiştir. Dünya mısır ithalatında Japonya, Meksika, Kore, İran ve İspanya; mısır ihracatında ise ABD, Arjantin, Brezilya, Ukrayna ve Fransa söz sahibidir. 2019 yılında 1.109 milyon ton mısır üretimi yapılmış olup en büyük ihracatçı ülke olan ABD, mısır tüketiminde %27’lik bir paya sahiptir.

Türkiye ise 2018/2019 pazarlama sezonunda 438.015 \$ değerindeki 2,1 milyon ton ithalat ile dünya sıralamasında %1,18’lik pay ile 23. sıradadır.

Tablo 3: Türkiye’de Mısır Ekiliş Alanı, Üretim Miktarı, Verim ve TMO Alımları

Yıllar	Ekilen Alan (ha)	Üretim Miktarı (ton)	Verim (kg/da)	TMO Alım (ton)	Alımın Üretime Oranı (%)
1990	515.000	2.100.000	408	130.844	6.2
1993	550.000	2.500.000	455	483.558	19.3
1994	485.000	1.850.000	381	173	0.0
1998	550.000	2.300.000	418	695.782	30.3
1999	518.000	2.297.000	443	381.780	16.6
2000	555.000	2.300.000	414	28.509	1.2
2001	550.000	2.200.000	400	9	0.0
2002	500.000	2.100.000	420	78.596	3.7
2003	560.000	2.800.000	500	381.193	13.6
2004	545.000	3.000.000	550	474.302	15.8
2005	600.000	4.200.000	700	660.985	15.7
2006	536.000	3.811.000	711	0	0.0
2007	517.500	3.535.000	683	0	0.0

2008	595.000	4.274.000	718	832.378	19.5
2009	592.000	4.250.000	718	183.467	4.3
2010	594.000	4.310.000	726	83.491	1.9
2011	589.000	4.200.000	713	47.632	1.1
2012	622.609	4.600.000	739	125.962	2.7
2013	659.998	5.900.000	894	1.373.444	23.3
2014	658.645	5.950.000	903	173.541	2.9
2015	688.170	6.400.000	913	1.752.453	27.4
2016	680.019	6.400.000	941	1.756.906	27.5
2017	639.084	5.900.000	923	204.757	3.5
2018	591.900	5.700.000	963	184.247	3.2
2019	639.000	6.000.000	1.062	...	...

Kaynak: TÜİK, TOB, TMO. Not:2006 ve 2007 yıllarında müdahale alım fiyatı açıklanmamıştır.

Dünya mısır verimi ortalaması 580 kg/da'dır. Ülkemiz verim ortalaması son yıllarda dünya ortalamasının üstünde olup, Tablo 3'te görüleceği gibi yıllara göre 700-1000 kg/da aralığında değişmektedir.

Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO), çok yetersiz de olsa düzenleyici kurum olarak belirli yıllarda mısır alımı yaparak mısır piyasasına müdahale etmeye çalışmaktadır.

TÜİK "Bitkisel Ürün Denge Tablosu" verilerine göre, ülkemizde genel olarak tahıl ekim alanları, 2007/08 sezonu için 12.309.139 hektar iken, 2018/19 sezonunda 10.779.036 hektara düşmüştür.

1961 yılında 705.000 hektar alanda üretilen mısır, 2001/02 sezonunda 550.000 hektara düşmüş, 2015/16 sezonunda 688.170 hektara çıkmış, 2018/19 sezonunda ise 591.900 hektara düşmüştür (Tablo 4).

Tablo 4. Yıllara Göre Mısır Ekilen Alan, Üretim, Kullanım, Tüketim Miktarları (ton)

Yıllar	Ekilen Alan (ha)	Üretim Miktarı (ton)	Üretim kayıpları (ton)	Kullanılabilir Üretim (ton)	Arz/Kullanım (ton)	Yurt İçi Kullanım (ton)	Tüketim (ton)	Kişi başına tüketim (kg)
2001/02	550.00	2.300.00	22.000	2.178.000	3.374.987	3.358.758	1.465.813	21.6
2007/08	517.500	3.535.000	106.050	3.428.950	4.571.817	4.210.986	1.025.701	14.5
2013/14	659.998	5.900.000	177.000	5.723.000	6.984.330	6.649.887	1.160.000	15.1
2014/15	658.645	5.950.000	178.500	6.071.500	7.707.166	6.834.907	1.339.879	17.2
2015/16	688.170	6.400.000	192.000	6.208.000	6.811.739	5.912.901	1.028.403	13.1

2017/18	639.084	5.900.000	177.000	5.723.000	8.475.140	7.804.190	1.201.602	14.9
2018/19	591.900	5.700.000	171.000	5.529.000	9.211.366	7.866.233	1.192.076	14.5

Kaynak: TÜİK

Mısır “üretim miktarı” , 2015/16 sezonunda 6.400.000 ton iken, 2018/19 sezonunda 5.700.000 tona düşmüş, “kullanılabilir üretim” 5.529.000 ton olmuştur. “Üretim kayıpları”, 2001/02 sezonunda 22.000 ton iken, 2018/19 sezonunda 171.000 tona yükselmiştir.

Ülkemizde mısır tüketimi son yıllarda yaklaşık 7,5-9,5 milyon ton aralığında olup, kanatlı sektöründeki büyümeye bağlı olarak yurt içi gereksinimimiz artmaktadır.

Mısırdaki “arz (kullanım)”, 2001/02 sezonunda 3.374.987 tondan 2018/19 sezonunda 9.211.366 tona çıkmıştır. “Yurt içi kullanım” ise, sürekli artarak 7.866.233 tona ulaşmıştır.

Ülkemizde yetiştirilen at dişi mısır, tane olarak ve silaj şeklinde hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Sert mısır daha çok Karadeniz Bölgesi’nde ekilmekte olup yöresel yemeklerin ve mısır ekmeğinin yapımında, cin mısır patlatılarak çerez olarak, şeker mısır taze olarak haşlanarak tüketildiği gibi dondurularak yemeklerin yanında garnitür olarak kullanılmaktadır. Konserve veya dondurulmuş olarak tanelenmiş şeker mısırın, son yıllarda özellikle büyük şehirlerde çeşitli soslarla birlikte sıcak olarak bardakta servis edilerek ticari anlamda tüketimi hızla artmaktadır. Son yıllarda insan gıdası olarak kullanılan mısır miktarı giderek artmakta olup, kişi başına tüketilen mısır miktarı yıllara göre 13-21 kg arasında değişmektedir. 2001/02 sezonunda 1.465.813 ton olan “türetim”, 2015/16 sezonunda 1.028.403 tona düşmüş, 2018/19 sezonunda ise 1.192.076 tona yükselmiştir. “Kişi başına tüketim”, 2001 yılında 21.6 kg iken, 2019 yılında 14.5 kg’a gerilemiştir.

Silaj yeşil sulu bitkilerin havasız ortamlarda turşulaştırılması ile elde edilen hayvan yemleridir. Hayvan beslenmesinde mısır silajı kullanımı yaygınlaşmakta ve buna paralel olarak silaj amacı ile mısır ekimi ve üretimi de artmaktadır (Tablo 5).

2012 yılında silajlık mısır ekilişi 354 bin hektar, üretimi (silaj+hasıl) 15 milyon ton iken, 2019 yılında 507 bin hektar ekiliş ve 25 milyon ton üretim düzeyine çıkmıştır. Bu artışta silajlık verimi yüksek çeşitlerin üretime alınması ve silajlık mısır üretiminin destekleme kapsamına alınmasının büyük katkısı vardır. En fazla silajlık mısır üretimi yapan iller %11 pay ile İzmir ve %7 pay alan Adana’dır.

Tablo 5. Yıllara Göre Silajlık Mısır Ekiliş ve Üretim Miktarları (silaj+hasıl)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ekiliş (bin ha)	354	403	415	423	426	448	473	507
Üretim (milyon ton)	15.258	18.094	18.815	19.920	20.370	23.374	23.413	25.652

Kaynak: TÜİK

Mısır üretiminde en önemli girdi olan tohum üretim verileri Tablo 6'da görülmektedir. Ülkemizde mısır tohumu üretiminde özel sektör söz sahibi olup, yıllık ortalama 50.000 ton civarında tohumluk üretilmektedir. Son yıllarda ülkemizde verimli yerli mısır tohumları geliştirilmiş olmasına rağmen, sektör hala yabancı firmaların tekelinde olup, %90-99 oranında yurt dışına bağlı durumdadır. Yerli üretim yeterince desteklenmemekte, Tarım Kredi Kooperatifleri bile yabancı mısır tohumlarını satmayı tercih etmektedir. Sakarya Mısır Araştırma Enstitüsü'nde yoğun çalışmalarla geliştirilen verimli mısır tohumları pazarlamada yabancı firma tohumlarıyla rekabet edememektedir.

Tablo 6. Toplam Tohum ve Mısır Tohumu Üretim Miktarları (Ton)

	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Mısır Tohumu	15.896	30.167	35.234	56.671	52.791	58.118	62.230	44.889
Toplam Tohum	145.227	332.190	497.964	896.298	957.925	1.049.366	1.059.316	1.134.533

Kaynak: TOB BÜGEM

Ülkemizde 2001/02 sezonunda 30.000 ton olan "tohumluk kullanımı", 2015/16 sezonunda 17.204 tona, 2018/19 sezonunda ise 14.798 tona düşmüştür (Tablo 7). Son iki yılda mısır tohumluk miktarının başlıca düşme nedeni, pamuk ekiminin artmasıdır. Tarımsal üretim planlamasının gerçekçi ve sağlıklı yürütülemediği günümüzde, şeker pancarı üretimindeki benzer sorunların varlığı da göz ardı edilmemelidir.

Tablo 7. Mısır Tohumluk Kullanım Miktarları (Ton)

	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Mısır	30.000	36.000	14.800	16.466	17.204	17.000	15.977	14.798

Kaynak: TÜİK, TOB

2015/16 sezonunda 25.053 ton olan "endüstriyel kullanım", artarak 2018/19 sezonunda 42.983 ton olmuştur.

2015-2019 yılları arasındaki mısıra ait yurt içi ve yurt dışı fiyatları incelendiğinde, yurt içi satış fiyatların daha yüksek olduğu görülmektedir. Dünya mısır fiyatı yıllar bazında aynı düzeyde iken yurt içi fiyatların döviz kurundaki artışa bağlı olarak dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre; 2012 yılında yaklaşık 34 milyon \$ değerinde 20 bin ton olan mısır ihracatı, 2018 yılında yaklaşık 44 milyon \$ değerinde 65.677 ton; 246 milyon \$ değerinde 807 bin ton olan mısır ithalatı, 438 milyon \$ değerinde 2.122.734 ton olmuştur. Mısır ithal edilen ülkelere bakıldığında Karadeniz ülkelerinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Mısır dış ticaret verileri, stok değişim ve kendine yeterlilik oranı Tablo 8'de verilmiştir. TÜİK'e göre; "mısır dışalım", 2001/02 sezonunda 1.196.987 ton, 2015/16 döneminde 603.739 ton iken, 2018/19 döneminde 3.682.366 tona yükselmiştir. AB 27/28 ülkeleri, 1.029.239 ton ile mısır dışalımında ilk sıradadır.

Tablo 8. Mısır Dışalım, Dışsatım, Stok ve Kendine Yeterlilik Verileri

Yıllar	Dışalım (ton)	Dışalım, AB 27/28 ülkeleri (ton)	Dışsatım (ton)	Dışsatım, AB 27/28 ülkeleri (ton)	Stok değişimi (ton)	Yeterlilik Oranı (%)
2001/02	1.196.987	...	16.220	...	9	64.9
2007/08	1.142.867	...	93.364	5.659	267.466	81.4
2013/14	1.261.330	274.346	593.036	148.988	-258.593	86.1
2014/15	1.935.666	526.658	421.311	15.448	450.948	84.4
2015/16	603.739	139.865	603.844	14.653	294.994	105.0
2016/17	1.425.469	358.455	728.344	18.877	- 169.205	87.8
2017/18	2.752.140	382.340	669.865	14.714	1.085	73.3
2018/19	3.682.366	1.029.239	1.496.421	56.122	16	70.3

Kaynak: TÜİK

Mısır dışalımını dane mısır ile sınırlı olmayıp, mısırın işlenmesi sonucu ortaya çıkan kimi yan ürünler de küspe ve kepek yerine yem sanayinde kullanılmak üzere ithal edilmektedir. Bunlar mısır nişastasının atığı olan mısır grizi ve bioetanol atığı olan İngilizce isimlendirmenin baş harfleri ile adlandırılan DDGS'dir. 2017 yılında ABD başta olmak üzere Bulgaristan ve Rusya'dan 622.000 ton mısır nişastası artığı (grizi) alınmış karşılığında 107 milyon dolar ödenmiş, 1,800.000 ton bioetanol artığı (DDGS) alınmış ve karşılığında da 337 milyon dolar ödenmiştir.

"Mısır dışsatımı" ise, 2001/02 sezonunda 16.220 ton iken, 2018/19 döneminde 1.496.421 tona yükselmiş, AB 27/28 ülkelerinin bu dışsatımdaki payı 14.653 tondan 56.122 tona çıkmıştır.

Mısır dışalımında bazı yıllarda kış dönemlerinde %20 civarında olan mısır gümrük vergisinin, yaz aylarında iç tüketimi korumak için %70'lere çıkarıldığı uygulamalar karşısında, gümrük ve vergi tarifeleri ile oynanarak kısa sürede "kimler ne kadar haksız kazanç elde ediyor?" konusu da gündemimizden düşmemeli, bu tür rant amaçlı düzenlemelere izin verilmemelidir.

Ülkemizde "stok değişimi", 2001/02 sezonunda 9 ton, 2015/16 döneminde 294.994 ton iken, 2018/19 döneminde -151.288 ton olmuştur. Stok değişimi 2008/12 sezonları arası sürekli eksi olmuş, 2010/11 sezonunda ise - 899.581 tona ulaşmıştır.

Kendimize yeterlilik durumu dışında buğday, mısır, şeker vs. gibi stratejik ürünlerde devletin olağanüstü stok tutması gerekmektedir. Devlet tarafından belirlenecek bu miktarların kamuoyuna açıklanmaması kabul edilebilir bir uygulamadır. Örneğin; TMO özellikle buğdayda ve mısırdaki olağanüstü stok tutmak zorundadır. Bu miktarlar genellikle kişi başına tüketim üzerinden belirlenir. Stoka, olası savaş zamanları için gerekli asker ihtiyacı da dahil edilir. Ülkemizde geleceğe yönelik TÜİK verilerine dayalı bir "mısır projeksiyonu" yapılırken, "olağanüstü hal stoku yeterli mi veya gerçekten var mı?" sorularının yanıtı kamuoyuna mutlaka açıklanmalıdır.

Toplam tahıl ürünlerinde 2018/19 piyasa döneminde yurt içi üretimin yurt içi talebi karşılama derecesi (yeterlilik oranı) % 92,4 olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında toplam tahıl üretiminde en büyük paya sahip olan buğdayın yeterlilik oranı %100,5, yem sanayinin en önemli girdilerini oluşturan arpanın yeterlilik oranı %94,7'dir.

Mısırdaki son yıllarda sadece 2015/16 sezonunda %105 ile kendimize yeterli bir ülke konumundayken; "kendi kendine yeterlilik oranı", 2018/19 sezonunda %70,3 olarak gerçekleşmiştir.

Özetle; Mısırdaki kendi kendimize yeterli bir ülke değiliz.

Yumurta ve kanatlı üretimi ile büyükbaş hayvan sayısındaki artışa paralel yem hammadde talebindeki artıştan da dolayı yurt içi üretimin ihtiyacı karşılayamaması nedeniyle mısırdaki "dışalımca bir ülke"yiz.

2020 yılı ve sonrası için mısır stoklarımızın da yeterli olmayacağı gözükmektedir.

Ayrıca, fındık örneği üzerinden ülkemizin dünyada en büyük fındık üreticisi ülke olmasına rağmen bu büyüklüğünü piyasalarda kullanamaması gerçeği üzerinden, "herhangi bir üründe dışalımca gereksinim duymaksızın kendi kendine yeterli olabilmemiz sorunlarımızı çözebilir mi?" konusu da tartışılmalıdır.

Tarım ve Orman Bakanlığı Ürün Masaları kapsamında yayınlanan "Mısır Bülteni (Ocak 2020)"ne göre; dünya genelinde önümüzdeki yıllarda kanatlı et ve yumurta tüketiminin artması ve buna bağlı olarak da mısır ihtiyacının artması beklenmektedir. Dünyada mısır ticaretinde söz sahibi ülkelerdeki hasat bitmiş olup 2020 yılının ilk hasadı Brezilya'da Şubat ayının sonlarında başlamıştır. Bu nedenle tonu ortalama 170 \$ olan mısır fiyatlarındaki artış eğiliminin devam edeceği öngörülmektedir. Bölgesel olarak hasat devam etmekle birlikte, ülke genelinde hasat neredeyse tamamlanmıştır. 2020/2021 pazarlama sezonunda, geleneksel pamuk üretim bölgelerinde dane mısır ve silajlık mısıra yönelim olacağı düşünülmektedir.

Biyoethanol, hammadde şeker pancarı, mısır, buğday ve odunsular gibi şeker, nişasta veya selüloz özlü tarımsal ürünlerin fermantasyonuyla elde edilen ve benzinle belirli oranlarda karıştırılarak kullanılan alternatif bir yakıttır. Önümüzdeki dönemde ethanol üretiminin düşmesinden dolayı gıda sektörüne yönelecek mısır ile birlikte, ABD'de ve dünyada mısır fiyatlarının düşeceği de öngörülmektedir.

Son yıllarda desteklemelerde uygulanan havza bazlı üretim modelinden kaynaklı olarak, ülkemizde son iki yıldır pamuk eken üreticinin, şayet ara ürün ekimi yapmamış ise, bu yıl pamuk ekimi yerine mısıra yönelmesi beklenmektedir.

Mısır konusu, yem ve yem sanayi açısından da değerlendirilmelidir. Mısırdaki "yemlik kullanım" 2001/02 sezonunda 1.762.182 ton iken, 2018/19 sezonunda ise 6.450.506 tona yükselmiştir. Ruminant ve kanatlı yem rasyonlarının %50'sini hububatlar ve bunların yan ürünleri (kepek, razmol, bonkalite, griz, DDGS gibi) oluşturmaktadır. Kanatlı yem rasyonlarında mısır %60'lara varan oranlarda kullanılmaktadır. Ruminant yemlerinde de uygun fiyatların oluşması durumunda rasyonlarda %15-20 oranlarında

kullanıldığı görülmüştür. 2019 yılında ülkemizde 6 milyon ton mısır üretimine rağmen 3,6 milyon ton da mısır ithalatı yapılmıştır.

İçinde bulunduğumuz dönemde petrol fiyatlarının düşmesi nedeniyle etanol üretiminin düşmesi, DDGS üretiminin azalması, mısır türevlerinin arzındaki sorunlar, çiftliklerdeki kaba yem sıkıntısı nedeniyle mısır fleksi, mısır unu gibi destekleyici ürünlere olan talebin artması gibi nedenlerle hem yem sanayinin hem de hayvancılıkla uğraşanların ihtiyacı göz önüne alındığında mısır hasadına kadar TMO stokları ve iç piyasadaki stoklar hariç ekstra 500.000 ton mısıra daha ihtiyaç bulunmaktadır.

Covid-19 salgını döneminde ülkelerin korumacı politikalara dönmesi ve dış ticareti kısıtlaması nedeniyle bu miktarın dışalım yoluyla karşılanması oldukça zordur.

Ülkemizde yem sektörü ekonomik krizin olduğu dönemlerde dahi büyümeye devam etmiş, 2019 yılında 2018 yılına göre üretimi %3,3 artmıştır. 2020 yılı için, birinci senaryoya göre; Covid-19 salgını sorununun aşılması, ihracat pazarlarında sorunların olmaması durumunda yem sektörü en az %3 büyüyecek ve bu nedenle sadece yem sanayi ve kendi yemini yapan çiftliklerin ihtiyacı olarak yem amaçlı kullanılmak üzere 7,5 milyon ton mısıra ihtiyaç olacaktır. Bu ihtiyacın yaklaşık 6 milyon tonluk bölümü kanatlı sektörünün talebinden ileri gelecektir. İkinci senaryoya göre ise; Covid-19, ekonomik krizler gibi olumsuzlukların devam etmesi, ihracat pazarlarında sorunların devam etmesi durumunda yem sektörünün üretimi 2019 yılına benzer olacak ve bu nedenle sadece yem amaçlı kullanılmak üzere 7 milyon ton mısıra ihtiyaç olacaktır. Bu ihtiyacın yaklaşık 5-5,5 milyon tonluk bölümü kanatlı sektörünün talebinden ileri gelecektir.

Dünyada ve ülkemizde mısır üretimi tohumdan başlayarak, hem üretim alanları, hem de dağıtım ve ticaret olarak geniş çapta küresel tarım şirketlerinin yönetimi ve denetimi altındadır. Tohum, kimyasal ilaç ve gübre piyasasının ulusötesi şirketlerinin kontrolünde olması ve siyasi iktidarın alacağı politika kararlarını kendi lehlerine çevirmek için lobi faaliyetleri yürüttükleri günümüzde, yoğun (entansif) tarımın gerekliliği tartışmaları arasında, mısırdaki organik üretime geçiş olanakları da orta ve uzun dönemde gündeme taşınmalıdır.

Dünyada 26 ülkede yetiştirilen Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar (GDO) arasında, 2017 yılında, 94.1 milyon ha alan ile soya ilk sırada, 59.7 milyon ha alan ile mısır ikinci sıradadır. Ülkemizde, 2017 yılı itibarıyla 36 adet genetiği değiştirilmiş soya ve mısır çeşidinin yem amaçlı olarak kullanılmasına onay verilmiştir. Mısırın, küresel tarım şirketleri tarafından GDO'lu bir ürün olarak patentlenerek çok büyük alanlarda ekimi ve üretimi yapıldığı günümüzde; buğday ve soya fasulyesi gibi diğer ürünlerde olduğu gibi mısırdaki da üreticimizin alın terini ve halkımızın sağlıklı beslenme gereksinimini karşılayacak gerekli önlemler derhal alınmalı ve uygulanmalıdır.

Mısırdaki 2020 yılından itibaren kendi kendimize yeterli bir ülke olmamız için TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak önerilerimiz şunlardır:

- Dünyada etkili olan Covid-19 salgını nedeniyle ülkelerin sınırları kapatmakta, üretim azalmakta, dış ticaret hacmi daralmakta ve korumacılık önlemleri artmaktadır. Bu süreçte ülkemizde derhal planlı bir şekilde yerli mısır üretimi artırılmalıdır.

- Ülke ve bölgeler düzeyinde yapılması gereken “tarımsal üretim planlaması”nda, kullanım alanları, ihtiyaç, tüketim, dış ticaret gibi verilerine dayalı gerçekçi öngörülerle mısır için üretim alanı ve ürün miktarı belirlenmelidir.
- 5488 sayılı Tarım Kanunu gereği, bütçeden tarıma ayrılan kaynak, 2021 yılı bütçesi ve sonraki yıllar için Gayrisafi Millî Hâsılanın en az %1’i düzeyine yükseltilmelidir.
- 2019 yılı destekleme ödemelerinin tamamı derhal ödenmeli, buna yönelik takvimlendirme ve icmallerin öne çekilmesi için tebliğ düzenlemesi yapılmalıdır.
- 2020 yılı destekleme tebliği ivedilikle yayımlanmalı, destekleme ödemelerinin yarısının avans olarak ödenmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalı, Bakanlık destek başvuru ve ödeme tarihlerini öne çekecek işlemlere ivedilikle başlanmalıdır.
- Girdi maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle kazanç elde edemeyen üretici üretimden uzaklaşmaktadır. Üretim maliyetinin düşürülmesi için gübre, mazot, ilaç, elektrik gibi temel girdilerde vergiler düşürülmeli, KDV dahil girdilerde %50’nin üzerinde indirim yapılmalı, destekler arttırılmalı ve yılı içinde ödenmelidir.
- Çiftçilerin borçları yapılandırılmalı, kredi anapara ve faiz ödemeleri 1 yıl faizsiz ertelenmeli, çiftçilere sıfır faizli kredi verilmelidir.
- Tarımsal su kullanım ve elektrik borçları ertelenmeli, mümkünse salgın sürecince sulama hizmetleri ücretsiz verilmelidir.
- Çiftçilerin BAĞKUR ve SSK borçları, 2020 yılı hasat sezonu sonuna ertelenmelidir.
- Kredi Garanti Fonu (KGF) kredileri tarım işletmelerini de kapsamalıdır.
- Orta ve uzun ve vadede verimli yerli mısır tohumları üretilmeli ve çoğaltılmalıdır. Tohumda tamamen dışarıya bağımlılık azaltılmak için ar-ge yatırımları artırılmalı, Araştırma Enstitülerine önem verilerek yeterli ödenek ayrılmalı, yerli çeşitler ıslah edilmeli ve yeterli miktarda üretilmelidir.
- TMO, 2020 yılı için şimdiden alım garantili ürün fiyatı açıklamalı, gerekli ödemeleri zamanında yapabilecek hazırlıklarını tamamlamalıdır.
- Hasat sonrası depolama ve pazarlamada yaşanan yetersizlikler nedeniyle lisanslı depoculuğa ağırlık verilmeli, TMO olanaklarından daha fazla yararlanacak bir altyapı oluşturulmalı, tekelleşme önlenmelidir.
- Mısır tarımı yapılan bölgelerde, gittikçe artan oranda fusarium ve pythium gibi bitki hastalıkları ile bozkurt, mısır kurdu, mısır koçan kurdu ve karadrina gibi zararlılar ortaya çıkmaktadır. Sağlıklı üretim için hastalık ve zararlılara karşı dayanıklı çeşit kullanılmalı, kültürel önlemler ve ekim nöbeti uygulanmalıdır.
- Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Sakarya Mısır Araştırma Enstitüsü’nün birlikte mısırdaki tarım ilaçlarına bağımlılığın azaltılması için biyolojik çeşitliliğimizin değerlendirilmesi konusunda çalışmalar sürdürülmekle birlikte, yurtdışına bağımlılık sorunu tarım ilaçlarında da yaşanmaktadır. Mısır üretiminde zararlı durumunda olan mısır kurdu mücadelesinde tarım ilaçlarına alternatif olarak başlatılan Trichogramma evanescens ve Bracon hebetor gibi biyolojik mücadele uygulamaları geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.
- Aşırı azotlu gübre kullanımı sonucunda topraklarda tuzlulaşma sorunu yaşanmaması için toprak ve yaprak analizleri yaygınlaştırılmalı, doğru zamanda ve yeteri miktarda gübreleme yapılmalıdır.
- İç Anadolu Bölgesi dahil sulanan alanlar artırılmalıdır. İşletmelerin küçük, çok parçalı ve dağınık olmaları nedeniyle arazi toplulaştırma çalışmalarına hız verilmelidir.

- Yapısal sorunları aşabilmek için çiftçiler pazarlama alanında da kooperatifçilik modelinde örgütlenmeli; yatırım, tarımsal danışmanlık gibi hizmetlerden daha etkin yararlanmaları sağlanmalıdır.
- Yüksek teknoloji kombine makinelerin kullanımının yetersizliği nedeniyle, ekim, toprak işleme ve gübreleme yapan kombine makinelerin kullanımı artırmak için gerekli destekler sağlanmalıdır.
- Hayvancılık sektöründe artan yemlik mısır ve silaj talebini karşılayacak yüksek verimli silajlık çeşitler geliştirilmeli ve üretimi teşviklerle desteklenmelidir.
- Mısır ve buğday üretiminin yurt içi insan gıdası ve hayvan yemi gereksinimleri tam olarak karşılayamadığı ülkemizde, biyoetanol üretimi için mısır ve buğday yerine kullanılacak alternatif bitkilerden, gövdesinde %10-25 oranında şekerli sıvı bulunan Şeker Darı, bünyesinde fermente olabilir şeker bulunduran ve bu nedenle enerji verimi yüksek olan Dallı Darı ve dekara 2,2-4,7 ton kuru biyomas verimine sahip Filotu bitkileri, biyoetanol üretimi için buğday ve mısır yerine kullanılmalıdır.
- Üretim yetersizliği nedeniyle ucuz GDO'lu ürünlerin piyasaya girmesine izin verilmemelidir. Gerek ekim alanı, gerekse birim alandan elde edilen verim artırılarak GDO'lu mısır dışalımını engellenmelidir.

Ülkemizin en büyük gücü her türlü olumsuzluğa karşın hâlâ tarımsal üretim potansiyelimizdir.